

แนวคิดทางสังคมวิทยากับการศึกษาอาชญากรรม Sociological Concept and Crime Study

ปาณิภา สุขสม*

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องอาชญากรรมได้รับความสนใจจากนักวิชาการหลากหลายสาขาวิชา ในส่วนของสาขาวิชาสังคมวิทยานั้นสนใจอาชญากรรมในฐานะเป็น “ปรากฏการณ์ทางสังคม” อย่างหนึ่งซึ่งมีความเชื่อมโยงกับโครงสร้างทางสังคม (Social Structure) และกระบวนการทางสังคม (Social Process) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น นักสังคมวิทยาจึงพยายามพัฒนาองค์ความรู้เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นเรื่องอาชญากรรมอย่างต่อเนื่อง บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสำรวจแนวคิดทางสังคมวิทยาที่มีต่อการศึกษาอาชญากรรมในระหว่างช่วงศตวรรษที่ ๒๐ ช่วงแห่งการวิพากษ์ (Radical) แนวความคิดในทศวรรษ ๑๙๖๐ และช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงสังคมในปลายยุคทันสมัย (Late Modernity) ซึ่งภายใต้พัฒนาการของการศึกษาเหล่านี้ล้วนสะท้อนให้เห็นว่าอาชญากรรมเป็นผลผลิตทางสังคมอย่างหนึ่ง การก่อตัวรวมทั้งพลวัตของการศึกษาอาชญากรรมล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทั้งสิ้น

คำสำคัญ: แนวคิดทางสังคมวิทยา, การศึกษาอาชญากรรม

ABSTRACT

Crime study has been recognized by many scholars from different academic disciplines. For Sociology, it has been perceived as a “social phenomenon” which is inevitably related to social structure and social process. Thus, Sociologists are attempted to conceptualize the knowledge of crime in order to deeply understand the crime issues. This article is mainly aimed to explore the previous sociological concept of crime during the twentieth century, the radicalising traditions in the 1960s and crime study in during the late modernity in respectively. According to the development of crime study, all efforts have perceived crime as a social productivity. All establishment and dynamic of crime study are mostly relied on the different social context as well as social change.

Keywords: Sociological concept, Crime study

* อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
E-mail : u-su-ma@hotmail.com

๑. บทนำ

โดยทั่วไปการจัดลำดับปัญหาสังคมขึ้นอยู่กับความรู้สึกของบุคคลในสังคม บทบาทผู้มีอำนาจในสังคมและค่านิยมในสังคมนั้น ปัญหาอาชญากรรมเป็นปัญหาหนึ่งที่มีความสนใจจากสังคมอย่างมาก เพราะเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน อีกทั้งยังมีแนวโน้มความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ เหตุเพราะปัจจุบันสังคมมีความสลับซับซ้อน การติดต่อสื่อสารระหว่างกันสะดวกมากขึ้น ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีจึงส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวทางสังคมอยู่เสมอ ผู้กระทำผิดกฎหมายทวีจำนวนไปพร้อมกับความหลากหลายของรูปแบบการหาช่องทางหลีกเลี่ยงกฎหมาย และนำไปสู่ผลกระทบที่ตามมาของอาชญากรรม เช่น ส่งผลกระทบต่อความสงบสุข เศรษฐกิจและกีดกันความเจริญของสังคม อาชญากรรมจึงเป็นสิ่งที่ทำลายความเป็นระเบียบของสังคม ทำให้สังคมเสื่อมโทรมไม่เจริญเท่าที่ควร ตลอดจนกลายเป็นสังคมที่ขาดความมั่นคง

อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ของการมีอาชญากรรมในสังคมอาจช่วยกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงภัยอันตรายและนำไปสู่การสร้างความเป็นปึกแผ่นให้แก่สังคมคล้ายสงครามได้ การพัฒนาความคิดทางสังคมวิทยาช่วยอธิบายปรากฏการณ์อาชญากรรมที่มีอยู่ในสังคมยุคร่วมสมัย จึงเป็นแนวทางการศึกษา (Approach) ทางหนึ่งที่สะท้อนความพยายามในการสร้างความเข้าใจแก่ผู้คนในสังคม ให้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของสังคมที่มีต่อวิถีชีวิตและความรู้สึกนึกคิดของผู้คน ตลอดจนเห็นถึงอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีความสัมพันธ์อย่างใดกับการกระทำผิดของบุคคลในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมนั้นๆ การทำความเข้าใจบริบทของสังคมที่มีผลต่อการกระทำผิดย่อมทำให้ผู้ศึกษาเรื่องอาชญากรรมเห็นถึงสาเหตุของปัญหาและหาทางแก้ไขได้

๒. การพิจารณาอาชญากรรมในฐานะ “ปัญหาสังคม” และ “ปัญหาสังคมวิทยา”

โดยทั่วไปแล้วปัญหาสังคม (Social Problems) หมายรวมถึงกิจกรรมที่มีเงื่อนไขและสถานการณ์บางอย่างกำหนดว่าเป็นปัญหา รวมทั้งมีการพูดคุยกันเป็นส่วนตัวและท่ามกลางกลุ่มคนทั่วไปในที่สาธารณะว่ากิจกรรมนั้นเป็นปัญหา เนื่องจากเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นต่างไปจากอุดมคติที่สังคมคาดหวังไว้ และสังคมเกิดความประสงค์จะให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหานั้นๆ^๑ โดยมากผู้ที่กำหนดว่ากิจกรรมใดเป็นปัญหาสังคม มักเป็นรัฐบาล สื่อมวลชน หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานสวัสดิการสังคมต่างๆ ปัญหาสังคมจึงสะท้อนความเกี่ยวข้องระหว่างบุคคลกับปัญหาสังคมและขึ้นอยู่กับบริบทเวลาและสถานที่ ระดับปัญหามีความหลากหลายตั้งแต่ปัญหาสังคมขนาดเล็กไปจนถึงปัญหาเชิงสถาบัน

เช่นเดียวกับปัญหาอาชญากรรมที่ถูกกำหนดว่าเป็นปัญหาสังคมต่างกันไปตามช่วงเวลา Emile Durkheim นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศสกล่าวไว้ว่า “ไม่มีสังคมใดไม่เผชิญกับปัญหา

^๑ J.W. Coleman et all, **Social Problems**, (New York: Longman, 2002) p.3-4

อาชญากรรม รูปแบบของอาชญากรรมเปลี่ยนแปลงไป ลักษณะของการกระทำมิได้เป็นเช่นเดียวกันทุกแห่ง แต่ทุกแห่งจะมีผู้ประพฤตินทางที่ทำให้บุคคลนั้นต้องถูกลงโทษเสมอ”^๒ ในมุมมองของ Durkheim ยังอธิบายขอบเขตและปัญหาอาชญากรรมว่าเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาสังคมที่จะกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงภัยอันตรายร่วมกัน การกระทำผิดบางประเภทก่อให้เกิดความหวาดกลัว บางประเภทก่อให้เกิดความตระหนักภัยอันตรายต่อความสงบสุขของสังคม

ขณะเดียวกัน อาชญากรรมสามารถพิจารณาได้อีกนัยหนึ่งในฐานะของการเป็นปัญหาในเชิงสังคมวิทยา (Sociological Problems) ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดมาจากความห่วยโง่ที่กระตุ้นให้เกิดการสืบค้นเสาะหาองค์ความรู้ทางสังคมวิทยาขึ้นเพื่อมองสังคมว่าการกระทำผิดระเบียบสังคมเกิดขึ้นได้อย่างไร เป็นการพยายามทำความเข้าใจการกระทำทางสังคม การกำหนดวัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมที่เปลี่ยนไป ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและการอธิบายกระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม ในแง่นี้ อาชญากรรมจึงเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับความเป็นสังคม วิทยามากกว่าการลงโทษหรือการแก้ไข การอธิบายอาชญากรรมจำเป็นต้องใช้การสืบเสาะค้นคว้าทางสังคมวิทยาอย่างกว้างขวางเพื่อหาคำตอบ เพราะอาชญากรรมเป็นเรื่องราวที่มีผลจากการกระทำทางสังคมและกระทบต่อสัมพันธภาพของผู้คน แนวทางการวิเคราะห์อาชญากรรมในมุมสังคมวิทยาจึงสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของสถาบันทางสังคม (Social Institutions) เช่น สถาบันครอบครัว เศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา และสื่อมวลชน ปัจจัยทางสังคม (Social Factors) เช่น เพศสภาพ อายุ ชนชั้น อารมณ์ ตลอดจนกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) ที่บุคคลได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆ ส่งผลอย่างไรบ้างต่อการเกิดพฤติกรรมอาชญากรรม

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า อาชญากรรมสามารถถูกพิจารณาได้ทั้งในฐานะที่เป็นปัญหาสังคม นั่นคือ อาชญากรรมเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาให้ปัญหา อีกทั้งการเป็นปัญหาในเชิงสังคมวิทยา หมายความว่า ปัญหาอาชญากรรมมิได้เป็นปัญหาเชิงเอกเทศของสังคมที่อยู่อย่างโดดเดี่ยวตามลำพัง แต่เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนทางสังคมเป็นองค์ประกอบจนไม่สามารถแยกการวิเคราะห์ออกจากบริบททางสังคมได้^๓

๓. มุมมองของการนิยามอาชญากรรม

โดยทั่วไปนิยามอาชญากรรมมักจะอิงกับกฎหมายของสังคม หมายถึง การให้ความหมายอาชญากรรมว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมายหรือฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งเป็นความผิดต่อรัฐอันเป็นผลให้ผู้กระทำผิดหรือฝ่าฝืนได้รับโทษตามกฎหมาย ขณะเดียวกันการกระทำผิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายมักจะเป็นการละเมิดสิทธิของผู้เสียหายซึ่งบุคคลนั้นอาจฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งได้ แต่เนื่องจากการกระทำ

^๒ ประธาน วัฒนาพาณิชย์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายประกาย, ๒๕๔๖) หน้า ๗๘

^๓ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, สังคมวิทยาอาชญากรรม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑) หน้า ๕-๗

ความผิดยังเป็นการละเมิดความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมผู้กระทำผิดจึงต้องรับโทษจากรัฐด้วย แต่ถ้ากฎหมายบัญญัติว่าการกระทำใดเป็นความผิด แต่ไม่ได้กำหนดโทษไว้ก็ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม ในบริบทสังคมไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ ประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงการกระทำหรืองดเว้นกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นความผิด และกำหนดโทษทางอาญาที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งมี ๕ สถาน (จากโทษหนักที่สุดไปยังโทษที่เบาที่สุด) ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน^๔

อย่างไรก็ดี ในการพิจารณาความหมายของอาชญากรรม นักปราชญ์บางคนพยายามหลีกเลี่ยงการนิยามอาชญากรรมตามบรรทัดฐานของกฎหมาย โดยกล่าวว่าอาชญากรรมไม่เพียงแต่เป็นการกระทำที่มีอันตรายเท่านั้นแต่ยังเป็นการกระทำที่ชั่วร้ายอันเป็นการฝ่าฝืนความชอบธรรมทางสังคม และเป็นความผิดต่อเกียรติศักดิ์ของระบบที่สมาชิกในสังคมยึดถือร่วมกันด้วย รวมถึงให้ข้อสังเกตบางประการ เช่น การศึกษาอาชญากรรมไม่ควรมองจากมุมมองกฎหมายเพียงอย่างเดียว แต่ต้องศึกษาพฤติกรรมบุคคลนอกเหนือจากกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดโดยรวมถึง “พฤติกรรมเบี่ยงเบน” อื่นๆ ที่กฎหมายมิได้ระบุด้วย เนื่องจากอาชญากรรมเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมเบี่ยงเบนซึ่งฝ่าฝืนบรรทัดฐานของสังคม แต่ยังมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่นๆ ที่ไม่ได้เป็นอาชญากรรมหากแต่ส่งผลกระทบต่อสังคมเช่นเดียวกัน ยิ่งกว่านั้น ยังมีผู้เสนอให้ความหมายกว้างขึ้นโดยรวมการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน เช่น การรังเกียจเหยียดฉันททางเพศ เผ่าพันธุ์ รวมถึง กรณี Crime Norms ซึ่งจะมาจากการปฏิบัติผิดศีลธรรมและจารีตซึ่งอาจจะละเมิดกฎหมายด้วยหรือไม่ก็ได้ เช่น การข่มขืนผู้อื่นแต่ไม่ไป訴ขอลตามประเพณีแต่ลักพาหนีผลที่ตามมาผู้นั้นจะถูกสังคมลงโทษ เช่น สังคมตำหนินินทา เมินเฉยไม่คบด้วย รวมถึงการกระทำผิดจารีตประเพณี เช่น การทำแท้ง การเป็นชู้กับภรรยาคนอื่น การที่พี่น้องแต่งงานกันเอง เป็นต้น^๕

๔. บริบทสังคมกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนและอาชญากรรม

ความเบี่ยงเบน (Deviance) เป็นแนวคิดทางสังคมวิทยาที่สำคัญในช่วงศตวรรษที่ ๒๐ ซึ่งถูกใช้เพื่อกำหนดถึงพฤติกรรมทางสังคม แนวปฏิบัติ การกระทำ ทักษะคติและความเชื่อที่ผิดแผกแตกต่างไปจากบรรทัดฐาน มาตรฐานและความคาดหวังของสังคม^๖

พฤติกรรมอาชญากรรม (Criminal Behavior) และพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviant Behavior) ต่างมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันตรงที่เป็นการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่ผิดแผกจากกฎเกณฑ์หรือระเบียบสังคม โดยอาศัยมาตรการของการควบคุมทางสังคมเป็นกำหนด ได้แก่ การ

^๔ สำนักงานยุติธรรม, ประมวลกฎหมายอาญา, (กรุงเทพมหานคร. : บริษัทไชโย เอเอ จำกัด, ๒๕๕๓) หน้า ๙

^๕ นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, อาชญากรรม: การป้องกันและการควบคุม, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑) หน้า ๓๖

^๖ E.Mclaughlin and J.Muncie. The Sage Dictionary of Criminology. (London: Sage Publications Ltd.,2006) p.126.

ควบคุมอย่างเป็นทางการ (กฎหมาย) และไม่เป็นทางการ (วิถีประชาและจารีต) ทั้งนี้ พฤติกรรมเบี่ยงเบน คือ พฤติกรรมที่ยั่วให้มีการต่อต้านอย่างไม่เป็นแบบแผน (Informal) และไม่เป็นทางการ (Unofficial) ซึ่งการต่อต้านอยู่ในวงเขตการดำเนินคดี การประณาม หรือไม่ให้เข้าพวก ส่วนพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปฏิกิริยาตอบโต้หรือต่อต้านอย่างเป็นทางการและมีแบบแผน เช่น การจับกุม ฟ้องร้อง ดำเนินคดีและลงโทษเรียกว่า “อาชญากรรม” ซึ่งทำให้พฤติกรรมเบี่ยงเบนกลายเป็น “การกระทำผิด” ไป

ดังนั้น พฤติกรรมอาชญากรรมหรือการกระทำที่ฝ่าฝืน ละเมิด หรือดเว้นกฎหมายอาญาจึงถือเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนอย่างหนึ่งที่สามารถเห็นได้ชัดเจนที่สุดในสังคม เพราะมีอันตรายต่อสังคม เป็นภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินและเศรษฐกิจของคนทั่วไป อาชญากรรมทุกอย่างจึงถือเป็น “พฤติกรรมเบี่ยงเบน” ในขณะที่พฤติกรรมเบี่ยงเบนทั้งหมดไม่ใช่อาชญากรรม” โดยอาชญากรรมมีส่วนสัมพันธ์กับพฤติกรรมเบี่ยงเบนในลักษณะ “แฝง” อยู่ในรูปแบบพฤติกรรมเบี่ยงเบน บางครั้งพฤติกรรมเบี่ยงเบนบางอย่างมีองค์ประกอบครบถ้วนทางกฎหมายของการเป็นอาชญากรรม แต่สังคมหลักเล็งที่จะเรียกว่าเป็นอาชญากรรมและเรียกผู้กระทำผิดว่าอาชญากร เช่น การกระทำ ความผิดของเด็กและเยาวชน หรือการกระทำผิดของผู้ป่วยโรคจิต ผู้ละเมิดกฎหมายเกี่ยวกับการค้าขาย การกักขังเงิน เป็นต้น

Clinard และ Meier^๔ อธิบายถึงบริบททางสังคม (Social Context) โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการกลายเป็นเมือง (The Process of Urbanization) และการปรับตัวสู่วิถีชีวิตคนเมือง (Urbanism) ที่มีความสัมพันธ์กับการเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนและอาชญากรรม กล่าวคือ การกลายเป็นเมืองเป็นกระบวนการที่เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมและกำลังกลายเป็นปัญหา โดยเฉพาะเมืองในประเทศกำลังพัฒนา ในแง่การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบพบว่า ชีวิตคนเมืองมีลักษณะความสัมพันธ์ไม่เป็นส่วนตัว มีลักษณะเป็นพวกวัตถุนิยม เหยียดต่อสิ่งรอบตัว ผลกระทบต่อชนเมืองและชนบทจากการกลายเป็นเมือง ได้แก่ การล่มสลายของชนบท ปัญหาการจราจร ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม สุขภาพ อาชญากรรมและความเสื่อมของศีลธรรม อย่างไรก็ตาม กระบวนการนี้มิใช่สาเหตุการเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน แต่สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ทางสังคมที่เอื้อให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน โดยพฤติกรรมเบี่ยงเบนทั้งหมดเกิดขึ้นในบริบทของสังคมและนิยามขึ้นโดยสิ่งแวดล้อมต่างๆภายในเมือง นักสังคมวิทยาตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการกลายเป็นเมืองและพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่หลากหลาย เช่น อาชญากรรม การกระทำผิดของเยาวชน การติดสุรา การเสพยา จิตผิดปกติและการฆ่าตัวตาย เป็นต้น

^๓ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เวลด์เทรด ประเทศไทย, ๒๕๕๓) หน้า ๓๖-๔๐

^๔ Clinard and Meier, *Sociology of Deviant Behavior*, 11th eds (New York.: Harcourt College Publishers, 2001) p.49-75

๕. แนวคิดทางสังคมวิทยาเกี่ยวกับอาชญากรรม

การทำความเข้าใจปรากฏการณ์อาชญากรรมผ่านแนวคิดทางสังคมวิทยาเห็นได้นับตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นระหว่างศตวรรษที่ ๒๐ เรื่อยมาจนถึงช่วงทศวรรษ 1960 ซึ่งเป็นช่วงแห่งการวิพากษ์แนวคิดจนมาถึงยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน ดังนี้

๕.๑ แนวคิดทางสังคมวิทยาในการศึกษาอาชญากรรมช่วงศตวรรษที่ ๒๐^๙

ในยุคนี้นักสังคมวิทยาเริ่มศึกษาปัญหาสังคมเฉพาะเรื่อง เช่น ปัญหาอาชญากรรม การแบ่งแยกผิว ปัญหาการปรับตัวของผู้อพยพ กล่าวได้ว่า นักสังคมวิทยาสนใจศึกษาปัญหาเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากกว่าเสนอทฤษฎีกว้างๆแบบนักทฤษฎียุคศตวรรษที่ 19 อย่างไรก็ตาม แนวทางการศึกษาปัญหาอาชญากรรมในยุคต้นนี้ยังคงได้รับอิทธิพลจากความคิดในกลุ่มทฤษฎียุคคลาสสิก อาทิ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ทฤษฎีความขัดแย้ง และทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ มาใช้อธิบายปรากฏการณ์อาชญากรรมอยู่ไม่น้อย ดังจะเห็นแนวทางการให้คำอธิบายสาเหตุการเกิดอาชญากรรม ดังนี้

๑) อาชญากรรมเป็นสิ่งที่ เป็นปกติของสังคม (The Normality of Crime)

Durkheim นักสังคมวิทยาผู้บุกเบิกเรื่องความต่างบรรทัดฐานกล่าวถึงหน้าที่ของความต่างบรรทัดฐานตามทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ โดยกล่าวถึงความต่างบรรทัดฐานเป็นสิ่งปกติพบได้ทุกภาคส่วนของสังคม และทำหน้าที่ ๔ ประการแก่สังคม ได้แก่ ความต่างบรรทัดฐานทำให้ค่านิยม วัฒนธรรม และบรรทัดฐานของสังคมเด่นชัดและเป็นที่ยอมรับมากขึ้น ความต่างบรรทัดฐานรับผิดชอบต่อการทำให้ขอบเขตของศีลธรรมจรรยาชัดเจนขึ้น ความต่างบรรทัดฐานรับผิดชอบต่อการสนับสนุนให้สังคมรวมกันเป็นหนึ่งเดียว และความต่างบรรทัดฐานช่วยสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม อาชญากรรมถือเป็นเรื่องปกติของสังคมซึ่งเกิดเมื่อสังคมอยู่ภายใต้ภาวะความตึงเครียด การตอบสนองปัญหาอาชญากรรมของสังคม เช่น การนำเสนอของสื่อจะช่วยประสานระเบียบสังคมเข้าไว้ด้วยกันอีกครั้ง ดังนั้น อาชญากรรมจึงมีหน้าที่ต่อสังคม อย่างไรก็ตาม มีข้อโต้แย้งบางอย่างที่ทฤษฎีนี้ไม่สามารถอธิบายได้ เป็นต้นว่า การอธิบายว่าอาชญากรรมเป็นเรื่องปกติของสังคมแต่ไม่สามารถอธิบายได้ว่าเหตุใดอาชญากรรมที่เกิดในแต่ละสังคมจึงเกิดในอัตรา (crime rates) ไม่เท่ากัน เช่น อาชญากรรมในสังคมอเมริกันกับญี่ปุ่น อีกทั้งตามแนวคิดนี้ที่เน้นการบูรณาการของสังคมด้วยการมีค่านิยมและความเห็นพ้องร่วมกัน แต่อาจไม่สามารถปรับใช้ได้กับสังคมปัจจุบันที่มีลักษณะเป็นสังคมอุตสาหกรรมและเข้าสู่ยุคหลังสมัยใหม่ได้ ทำให้ยากที่จะเห็นภาพการณ์เห็นพ้องร่วมกันในสังคม

๒) อาชญากรรมเกิดขึ้นจากความขัดแย้ง (Crime is Bound up with Conflict)

^๙ E. Carrabine et all, *Criminology: A Sociological Introduction*, (New York: Routledge, 2004) p.45-64

อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งภายในสังคม มีพื้นฐานมาจากปัจจัยด้านชนชั้น (Class-Based) และเป็นอาชญากรรมของชนชั้นล่างมากกว่าชนชั้นสูง แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลจาก Karl Marx และทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) ที่อธิบายถึงการเติบโตของสังคมทุนนิยมมีส่วนสำคัญในการเพิ่มอัตราอาชญากรรมในสังคม ภายใต้สังคมทุนนิยม (Capitalism Society) ผู้ที่แข็งแกร่งที่สุดจะเป็นผู้อยู่รอด ททรัพย์สินจะผันไปอยู่ในมือของคนกลุ่มเล็กที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ คนส่วนใหญ่ในสังคมจะกลายเป็นลูกจ้างมากกว่ามีงานของตัวเอง คนจะถูกทดแทนด้วยเครื่องจักร จำนวนคนว่างงานจะมากขึ้น มีการกดขี่ค่าจ้างแรงงาน ในที่สุดสังคมทุนนิยมจะแบ่งคนออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ ๑. เจ้าของเครื่องมือปัจจัยการผลิต (Bourgeoisie) ๒. กลุ่มกรรมกร (Proletariat) ลักษณะความสัมพันธ์ของทั้งสองกลุ่มขัดแย้งกันบนพื้นฐานผลประโยชน์ของแต่ละกลุ่ม นำไปสู่การขัดแย้งของชนชั้น (Class Conflict) กลุ่มกรรมกรจะเกิดการรวมตัวและล้มล้างระบบทุนนิยมกลายเป็นสังคมนิยมในยุคต่อมา

Willem Bongers เป็นนักคิดกลุ่ม Marxist ที่เสนอว่าการเกิดทุนนิยมทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนอ่อนแอลง และทำให้ชีวิตทางสังคมของคนเห็นแก่ตัวมากขึ้น (Egoistic) ทั้งนายทุนที่แสวงหาแต่ผลประโยชน์และกรรมกรที่ศีลธรรมค่อยๆ ลดลง นอกจากนั้น Bongers เชื่อว่าอาชญากรรมเป็นเรื่องของสังคมและเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ โดยในสังคมถูกแบ่งเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มมี (Have Group) และไม่มี (H-not Group) ภายใต้ระบบการผลิตของสังคมที่แบ่งคนออกเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง ดังนั้น กลุ่มผู้ปกครองจึงมีอำนาจออกกฎหมาย และใช้กฎหมายนั้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตัวเอง และโทษที่เกิดจากการละเมิดกฎหมาย จึงมักเกิดกับกลุ่มที่มีอำนาจน้อยกว่า เพราะไปทำให้กลุ่มผู้ปกครองเสียประโยชน์ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมจะต้องเปลี่ยนที่ระบบสังคม ให้ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ลดความเห็นแก่ตัว การแข่งขันจะหมดไป ผลประโยชน์ส่วนรวมมาก่อน อย่างไรก็ตามข้อโต้แย้งบางประการจากทฤษฎีนี้ คือ การกำหนดว่าคนจนและความยากจนจะเป็นสาเหตุหลักในการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอาชญากรรมซึ่งในความเป็นจริงอาจมีคนจนจำนวนมากที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอาชญากรรม

๓) อาชญากรรมเกี่ยวข้องกับการเสียระเบียบทางสังคม (Crime is Bound up with Tension Stress within Societies)

อาชญากรรมก่อตัวขึ้นภายใต้สภาวะสังคมที่ตึงเครียด บีบคั้นหรือเกิดการเสียระเบียบทางสังคม (Norm Lessness) นักคิดสำคัญของกลุ่มนี้คือ กลุ่มนักสังคมวิทยาสำนัก Chicago School ที่เริ่มศึกษาเมืองชิคาโกในช่วงปี 1920 ทั้งในแง่สังคมวิทยาและมิติด้านอาชญากรรมด้วย โดยมีข้อสรุปว่า อาชญากรรมเป็นผลโดยตรงจากการที่ชนชั้นต่ำรู้สึกผิดหวังและถูกสิทธิรอนสิทธิต่างๆจากระบบเศรษฐกิจ เกิดสภาวะ “Anomie” หรือสภาวะไร้กฎเกณฑ์ในกลุ่มชนชั้นต่ำ

Robert K. Merton ประยุกต์คำว่า Anomie กับแนวคิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน โดยอธิบายว่าสังคมมีจุดหมายหรือวัตถุประสงค์ (Goals) แต่สังคมไม่มีวิถีทาง (Means) ที่จะไปสู่

เป้าหมายนั้น วิถีทางไปสู่เป้าหมายจึงถูกปิดกั้น (Goals-Means Dysjunction) นำไปสู่การปรับตัวที่ต่างกัน พฤติกรรมเบี่ยงเบนและอาชญากรรมจึงเกิดจากระบบภายในสังคมสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรม ซึ่งยากเกินกว่าความสามารถของสมาชิกจะบรรลุค่านิยมนั้นได้ ยิ่งสังคมสร้างค่านิยมสูงเท่าไร วิถีทางที่สมาชิกจะบรรลุเป้าหมายยิ่งยากเท่านั้น สมาชิกจึงแสดงพฤติกรรมที่ละเมิดบรรทัดฐาน เช่น การก่ออาชญากรรม ลักขโมย สภาวะอโนมีในความเห็นของ Merton จึงเกิดขึ้น เพราะระบบโครงสร้างจำกัดเป้าหมายและวิธีการบรรลุเป้าหมายแก่สมาชิกในสังคม ข้อโต้แย้งของแนวคิดกลุ่มนี้ คือ การตั้งสมมติฐานของ Merton เกี่ยวกับเป้าหมายและวิถีทางไม่สามารถปรับใช้กับสภาพสังคมยุคหลังสมัยใหม่ที่มีค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อนหลากหลายและแข่งขันกันมากขึ้น ส่วนการขัดเกลาทางสังคมที่จะบรรลุเป้าหมายเองก็แตกต่างกันตามกลุ่มต่างๆ เช่น บางคนมีเป้าหมายบรรลุความสำเร็จโดยไม่ต้องการเงินทองก็ได้ รวมถึงจากสมมติฐานว่าความกดดันและความเครียดเป็นสาเหตุให้บุคคลกระทำความผิด ในความเป็นจริงยังคงมีอีกหลายสาเหตุเช่น ความสนุก ความท้าทาย หรือแม้แต่ความพึงพอใจส่วนตัว และสภาพไร้กฎหมายไม่จำเป็นต้องเกิดในชนชั้นต่ำแต่สามารถสามารถเกิดได้ทุกระดับชนชั้น

๔) อาชญากรรมเกี่ยวข้องกับชีวิตคนเมือง (Crime is Linked to City Life)

การกลายมาเป็นเมืองและวิถีชีวิตแบบคนเมืองส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรม ในแง่นี้วิธีการศึกษาอาชญากรรมที่เชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมของเมือง คือ การใช้แผนที่และสถิติตัวอย่างงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ ทฤษฎีจุดร่วมของวงกลม (The Concentric-Circle Theory) ของ Park และ Burgess ได้แบ่งเมืองชิคาโกออกเป็น ๕ เขต ได้แก่ ๑. The Central Business District ๒. The Zone in Transition ๓. The Zone of Workingmen's homes ๔. The Residential's Zone ๕. The Commuter's Zone ผลสรุปได้ว่า ๑. ใจกลางเมืองจะมีสภาพการควบคุมสังคมที่อ่อนแอ ๒. อัตราการเกิดอาชญากรรมสูงในเขตที่ ๑และ๒ ๓. เมื่อเมืองขยายตัว เขตที่ ๓ จะกลายเป็นเขตการเปลี่ยนแปลง คนในแต่ละเขตภายใต้สภาพแวดล้อมคล้ายกันก็จะคบค้าสมาคมกัน และเขตที่เป็นทางผ่านจะเป็นจุดที่มีอาชญากรรมเกิดขึ้นมากที่สุด อย่างไรก็ตาม อาชญากรรมมิได้จำกัดแค่ภายในเขตทางผ่านแต่ยังพบในเขตอื่นๆด้วย

นอกจากสิ่งแวดล้อมการจัดระเบียบของเมืองจะส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรมแล้ว วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนเมืองโดยเฉพาะการเกิดวัฒนธรรมกลุ่มย่อย (Subculture) ที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมคนทั่วไป เช่น วัฒนธรรมกลุ่มแก๊งค์ (Gangs, Youth and Deviant Subcultures) ยังส่งผลต่อการเกิดสถิติอาชญากรรมได้เช่นกัน

๕) อาชญากรรมเรียนรู้ได้จากสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวัน (Crime is learned in ordinary everyday situations)

อาชญากรรมเป็นผลจากการเรียนรู้ผ่านการคบหาสมาคมที่แตกต่างกัน (Differential association Theory) ในหนังสือเรื่อง Principles of Criminology (1939) ของ Sutherland ได้อธิบายพฤติกรรมของกลุ่มอาชญากรอาชีพ (career criminal) เกิดจาก

กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม โดยคนเรียนรู้ทัศนคติ เทคนิคและพฤติกรรมของอาชญากรจากคนใกล้ชิด เพื่อนสนิท ญาติพี่น้อง การเรียนรู้เหมือนการเรียนรู้ปกติทั่วไป ทั้งนี้ยังขึ้นอยู่กับทัศนคติและความพึงพอใจของบุคคลนั้นๆตลอดจนระยะเวลาและความถี่ของการเรียนรู้

๖) อาชญากรรมเกิดจากการสูญเสียการผูกพันกับกลุ่ม (Crime comes about through a lack of attachment to groups)

แนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมทางสังคมยุคแรกเป็นงานที่ศึกษาการกระทำผิดของเยาวชนว่าเกิดจากการผูกพันกับศีลธรรมของสังคมอ่อนแอ การกระทำผิดของเยาวชนเกิดจากวิธีการที่พวกเขาเรียนรู้เทคนิคของการแก้ตัว (techniques of neutralization) แทนที่จะเรียนรู้ค่านิยมทางศีลธรรมของคนส่วนใหญ่ในสังคมซึ่งมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีการแก้ตัว (Theory of Neutralization) โดย Sykes และ Matza เสนอเทคนิคการแก้ตัวไว้ เช่น ปฏิเสธความรับผิดชอบ ปฏิเสธการกระทำร้าย ปฏิเสธผู้เสียหาย ปรีกปรีาผู้ปรีกปรีาตน และอ้างความจงรักภักดีในระดับที่สูงขึ้นไป รวมถึงทฤษฎีกลไกแห่งการควบคุม (Containment Theory) ของ Reckless และทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (Social control Theory) ของ Travis Hirschi

๕.๒ แนวคิดสังคมวิทยาในการศึกษาอาชญากรรมช่วงครึ่งหลังศตวรรษที่ ๒๐ หรือช่วง Radicalising Traditions^{๑๐}

การศึกษาอาชญากรรมในช่วงแห่งการวิพากษ์เริ่มท้าทายสิ่งที่เคยศึกษาในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ซึ่งพยายามศึกษาว่าอาชญากรรมและพฤติกรรมเบี่ยงเบนคืออะไร โดยในยุคนี้อภิปรายประเด็นขยายวงกว้างให้ครอบคลุมถึงสาเหตุและผลกระทบที่จะเกิดต่อบุคคล นำไปสู่การเกิดทฤษฎีการติดตรา (Labelling Theory) และกลายมาเป็นทฤษฎีสังคมวิทยาที่ศึกษาอาชญากรรมโดดเด่นอย่างมากในช่วงปี 1960-1970 ประเด็นที่เปลี่ยนแปลงในการศึกษาอาชญากรรมช่วงนี้ คือ การพิจารณาอาชญากรรมจากเดิมเป็นสิ่งที่เกิดจากความไร้ระเบียบ เป็นผลจากความกดดันและความล้มเหลวของการควบคุมทางสังคม เปลี่ยนมาเป็นอาชญากรรมคือผลของความขัดแย้งโดยเฉพาะเป็นรูปแบบหนึ่งของความขัดแย้ง (a form of conflict) ที่สร้างขึ้นโดยสังคม จุดมุ่งเน้น คือ การวิเคราะห์สาเหตุของอาชญากรรม (the causes of crime) และการพิจารณากลุ่มทฤษฎีวิวัฒธรรมย่อยในการกระทำผิดของเยาวชนโดยเน้นมิติวัฒนธรรม

ความน่าสนใจของช่วงนี้คือการนำประเด็นเรื่องเพศสภาพ (gender issues)^{๑๑} เข้ามาพิจารณาร่วมกับปรากฏการณ์อาชญากรรมในช่วงทศวรรษ 1970 โดยเริ่มจากตั้งข้อสังเกตเรื่องการทำผิดของผู้ชายเป็นใหญ่ในสังคมและเป็นเพศที่สามารถชี้หน้าในเรื่องราวต่างๆ ทำให้กฎเกณฑ์ทั้งหมดที่กำหนดขึ้นเป็นกฎเกณฑ์ของผู้ชาย เอื้อประโยชน์ต่อเพศชายมากกว่า และกลายเป็นสาเหตุการเกิด

^{๑๐} Ibid., p. 67-91

^{๑๑} White and Habibis, **Crime and Society**, (New York: Oxford university press, 2005) p.208-227

อาชญากรรม กลุ่มสตรีนิยมจึงเรียกร้องให้สังคมสนใจเรื่องผู้หญิงมากขึ้นโดยเฉพาะเรื่องเหยื่ออาชญากรรมที่เป็นหญิง และเรียกร้องระบบการปกป้องคุ้มครองเพศหญิงเมื่อต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

นอกจากนั้น บทบาทของกลุ่มสตรีนิยมที่ศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงและอาชญากรรม ยังชี้ให้เห็นว่าจุดมุ่งหมายของกลุ่มสตรีนิยมกับอาชญากรรม คือ การพัฒนาเชิงทฤษฎีในการอธิบายอาชญากรรมโดยมีผู้หญิงเป็นศูนย์กลางเปิดเผยอาชญากรรมที่ผู้หญิงเกี่ยวข้อง เรียกร้องกฎหมายเพื่อปฏิรูป มีการวิเคราะห์เพศสภาพเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเกิดอาชญากรรมอย่างไร วิเคราะห์การแก้ไขเยียวยาผู้หญิงโดยกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของสตรี

กล่าวได้ว่า กลุ่มสตรีนิยมสะท้อนการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการกระทำผิดของผู้หญิงที่สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมและกระบวนการทางสังคมอย่างมาก โดยอธิบายว่าแรงจูงใจในการกระทำผิดของผู้หญิงต่างจากผู้ชายทั้งนี้เกิดจากบทบาททางเพศเป็นสำคัญ อีกทั้งพยายามอธิบายถึงการกระทำผิดของผู้หญิงว่ายังอยู่ภายใต้วาทกรรมสังคมชายเป็นใหญ่ คือ มักถูกสังคมให้ความหมายว่าเป็นเพศที่อ่อนแอและตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เป็นการมองลักษณะของผู้ถูกกระทำมากกว่าตัวกระทำการเอง อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการสายสตรีนิยมบางคน เช่น Alder (1997) เสนอว่าควรพิจารณาการกระทำผิดของผู้หญิงในฐานะเป็นความพยายามในการควบคุมวิถีชีวิต เป็นความสนุกหรือการกบฏต่อข้อบังคับของการเป็นผู้หญิงที่ดีที่สังคมกำหนดมากกว่า ผู้หญิงจึงควรถูกทำความเข้าใจในลักษณะเป็นผู้สร้างอัตลักษณ์ของตัวเอง ขณะที่ประเด็นเรื่องการกระทำผิดของผู้หญิงกับกระบวนการยุติธรรม พบว่า โดยปกติชายและหญิงมีสมมติฐานในการกระทำผิดที่ต่างกัน โดยธรรมชาติผู้ชายเป็นผู้กระทำ ก้าวร้าว ขณะที่ฝ่ายหญิงเป็นผู้ถูกกระทำ สุภาพและซื่อสัตย์ กรณีฝ่ายชายไม่ซื่อสัตย์หรือเกิดการต่อสู้จะถือว่าเป็นการแสดงออกซึ่งธรรมชาติชายชาตรี ขณะที่หากกรณีเดียวกันเป็นผู้หญิงจะถือว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนและสมควรได้รับการลงโทษ จากความเชื่อและวาทกรรมทำให้เกิดสองมาตรฐานในกระบวนการยุติธรรม ทำให้สตรีเสียเปรียบเพราะพฤติกรรมที่ยอมรับได้ในเพศหนึ่งกลับถูกปฏิเสธในอีกเพศหนึ่ง ปัจจุบันผู้หญิงติดคุกด้วยหลายปัจจัยและแตกต่างจากผู้ชายจึงต้องการมาตรการดูแลเป็นพิเศษ เช่น การติดคุกของมารดาต้องการให้รัฐเข้ามาช่วยเหลือเรื่องบุตร การติดคุกของผู้หญิง การทำร้ายตัวเอง และการพยายามฆ่าตัวตาย ผู้หญิงฆ่าสามีตายเนื่องจากถูกทรมานมาหลายปี ส่วนแนวโน้มในสตรีในคุกสูงขึ้นเนื่องจากผู้หญิงทำผิดเพิ่มขึ้นและมักเป็นคดีต้องขังและกระบวนการยุติธรรมเริ่มตัดสินผู้หญิงเข้มงวดขึ้น

ปัจจุบันมีการต่อยอดประเด็นศึกษาอาชญากรรมกับผู้หญิงอย่างกว้างขวาง เป็นต้นว่า ความหวาดกลัวในผู้หญิงโดยเฉพาะผู้สูงอายุ ความรุนแรงทางเพศ โดยเฉพาะภายในครอบครัว การข่มขืนและการล่วงละเมิดทางเพศ การควบคุมทางสังคมเกี่ยวกับเรื่องเพศ ผู้กระทำผิดที่เป็นหญิง เช่น ผู้หญิงในแก๊งค์ต่างๆ โสเภณี นักฉกสินค้านำห้างสรรพสินค้า การดำเนินของกระบวนการยุติธรรมต่อผู้หญิง (การลงโทษในแง่บรรทัดฐานทางสังคมและการลงโทษจากการเป็นผู้หญิงที่ไม่ทำตามบรรทัดฐานของเพศสภาพ) เป็นต้น

๕.๓ แนวคิดสังคมวิทยาในการศึกษาอาชญากรรมในช่วงการเปลี่ยนแปลงสังคม^{๑๒}

การเข้าสู่ยุคปลายของสังคมทันสมัย (Late Modern Society) กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) และการเกิดสังคมความเสี่ยง (Risk Society) ซึ่งสภาพบริบทสังคมที่เปลี่ยนไป ทำให้ผู้คนมีอิสรภาพและโอกาสในเลือกสิ่งต่างๆ มากขึ้น เกิดรูปแบบการบริโภคแบบใหม่ และในขณะเดียวกันก็นำไปสู่ความไม่มั่นคงและอาชญากรรมรูปแบบใหม่ตามมา

Giddens นักสังคมวิทยา ได้อธิบายลักษณะการเข้าสู่ยุคปลายของสังคมทันสมัยโดยชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจที่นำไปสู่รูปแบบการบริโภคมวลชน กระแสโลกาภิวัตน์ การปรับโครงสร้างตลาดแรงงานและรูปแบบการจ้างงานที่ไม่มีความมั่นคง ภายใต้บริบทบริโภคนิยมแบบมวลชน ความต้องการสินค้าต่างๆ ก็เพิ่มขึ้น การใช้เครดิตการค้ำประกันนำไปสู่การฉ้อโกงด้านเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ ได้ หรือการจ้างงานนอกระบบซึ่งมีเพิ่มขึ้นอาจนำไปสู่อาชญากรรมต่างๆ เพื่อความอยู่รอด

การเปลี่ยนแปลงในสถาบันครอบครัวทั้งด้านโครงสร้างขนาดและความสัมพันธ์ของครอบครัว เช่น การเข้าสู่ตลาดแรงงานของสตรี การเพิ่มอัตราการหย่าร้าง การลดขนาดครอบครัว แนวโน้มบุคคลอยู่เป็นโสด การเพิ่มขึ้นของชุมชนแออัด ครอบครัวเพศที่สาม มีผลต่อการควบคุมทางสังคมอ่อนแอลง ส่วนประชากรที่มีอายุสูงขึ้นก็เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เยาวชนกลายเป็นกลุ่มที่แยกตัวเองและไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลจากครอบครัว อาจมีพฤติกรรมมีสุ่มเสี่ยง พฤติกรรมเบี่ยงเบน หรือการกระทำผิดได้ นอกจากนี้ความเท่าเทียมที่เพิ่มมากขึ้นในกลุ่มเด็กผู้หญิงอาจนำไปสู่พฤติกรรมอาชญากรรม และพฤติกรรมดังกล่าวมีแนวโน้มก้าวร้าวรุนแรงมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมทางสังคมและกายภาพอื่นๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านประชากรและวิถีชีวิตเมือง เช่น การเกิดธุรกิจกลางคืน อาจนำไปสู่อาชญากรรมได้มากขึ้น การกระชับพื้นที่และเวลาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคมของการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น การขยายตัวของรูปแบบข้อมูลสารสนเทศนำไปสู่อาชญากรรม เป็นต้นว่า อาชญากรรมบนโลกออนไลน์ (Cyber crime) ซึ่งมีลักษณะเป็นการกระทำผิดทางกฎหมายโดยใช้คอมพิวเตอร์และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รวมไปถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICTs) อื่นๆ^{๑๓} การกระทำผิดสามารถปรากฏได้ทั้งรูปแบบที่ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางกระทำผิด เช่น การแฮกข้อมูล การทำลายระบบผ่านไวรัส หรือแม้แต่เป็นอาชญากรรมรูปแบบเดิมๆ เพียงแต่ใช้ช่องทางสื่อสารเป็นเครื่องมือชนิดใหม่ เช่น สื่อบริการออนไลน์ จดหมายลูกโซ่ เป็นต้น ยิ่งกว่านั้น จากการพัฒนาของสื่อสารมวลชนอื่นๆ ในปัจจุบัน เช่น ภาพยนตร์และโทรทัศน์ซึ่งนับว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของสังคม ยังมีส่วนสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ของ

^{๑๒} E.Carrabine et all, *Criminology: A Sociological Introduction*, (New York: Routledge, 2004) p.93-108

^{๑๓} E.Mclaughlin and J. Muncie. *The Sage Dictionary of Criminology*. (London: Sage Publications Ltd.,2006) p106

อาชญากรรม (Crime Image) ให้ปรากฏสู่สายตาสังคมได้กว้างขวางและทั่วถึง ผ่านการถ่ายทอดอย่างซ้ำซากเกี่ยวกับพฤติกรรมของอาชญากร ซึ่งมีผลต่อการถ่ายทอดความคิดที่ผิดแก่ผู้รับสารอย่างมาก

การเปลี่ยนแปลงด้านนิเวศวิทยา (Ecological Change) สามารถนำไปสู่การเกิดอาชญากรรมแบบใหม่ที่เรียกว่า “Green Crime” อาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า “อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม” (Environmental Crime) ซึ่งเป็นการกระทำที่อาจเป็นได้ทั้งถูกกฎหมายหรือมีความชอบธรรม (Legitimacy) หากแต่ผลการกระทำส่งผลกระทบต่อเชิงลบชีวิต สุขภาพและทรัพย์สินของมนุษย์ รวมถึงระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม^{๑๔} รวมทั้งเป็นความผิดที่เกิดขึ้นจากการให้สิ่งแวดล้อมได้รับความเสียหาย เช่น การก่อให้เกิดมลพิษในอากาศ น้ำ พื้นดิน การทำลายป่าไม้ การทำลายระบบนิเวศโดยการล่าสัตว์ หรือการตกปลา ทั้งนี้เป็นการกระทำที่ไม่รู้จักแยกแยะว่าอะไรควรทำหรือไม่ควรทำ^{๑๕} ลักษณะประการสำคัญของอาชญากรรมเช่นนี้คือมองเห็นผู้กระทำผิดยากซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นโรงงาน และลักษณะความผิดใช้เวลาานกว่าจะปรากฏผล การพิสูจน์ความผิดจำเลยมักยุ่งยากเพราะเป็นนิติบุคคล ส่วนผลกระทบเกิดเป็นวงกว้างทั้งสังคม ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมและทางเศรษฐกิจ

ในขณะที่กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งเชื่อมโยงโลกให้ใกล้ชิดในแง่มิติเวลาและสถานที่มากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมและการกำหนดลักษณะของอาชญากรรมเช่นกัน โดยอาชญากรรมในยุคโลกาภิวัตน์ที่เพิ่มมากขึ้นจะมีลักษณะเร็วขึ้นและเกิดขึ้นข้ามพรมแดนระหว่างรัฐ มีการถ่ายโอนทั้งข้อมูล ตัววัตถุสิ่งของ เงินทอง แม้กระทั่งตัวมนุษย์ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ดังนั้น อาชญากรรมจึงไม่ใช่แค่เรื่องที่เกิดภายในสังคมแต่มีมิติที่เชื่อมโยงกันระหว่างสังคมและเป็นเรื่องระดับโลก (A World-Linked) ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมอื่นด้วย โลกาภิวัตน์จึงเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมในลักษณะที่เป็นการเพิ่มขึ้นของปรากฏการณ์อาชญากรรมที่ข้ามพรมแดนสังคมต่างๆ โดยการพิจารณาใช้หลักการเดียวกับสินค้าวัฒนธรรมข้ามชาติ เช่น บริษัทข้ามชาติที่ผลิตสินค้าและส่งขายไปทั่วโลก ขณะเดียวกันก็เป็นการนำเสนอภาพลักษณ์และตราสินค้าไปพร้อมกัน มีผู้บริโภคสินค้าที่ชื่นชอบและไม่ชอบ เช่น McDonald Coca-cola ที่เป็นสัญลักษณ์ความสะดวกสบายทันสมัย การครอบงำของบริษัทและการสร้างวัฒนธรรมมวลชน เช่นเดียวกับอาชญากรรมที่ผลิตสินค้า หาดลาด และนำส่งขายแก่ลูกค้าไม่ว่าจะเป็นอาวุธ ยาเสพติด หรือแม้แต่มนุษย์ไปทั่วโลก และมีการปรับกระบวนการให้สอดคล้องกับสภาพแต่ละสังคมด้วย ยกตัวอย่างจากงานของ Manuel Castells (1998)^{๑๖} เรื่อง The Global

^{๑๔} White and Habibis, **Crime and Society**, (New York: Oxford university press, 2005) p.141

^{๑๕} อรรถพร ชูบำรุงและอุษิษา เลิศโตมรสกุล, **อาชญากรรมและอาชญาวิทยา**, (กทม.: โรงพิมพ์สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕) หน้า ๑๐๒

^{๑๖} E.Carrabine et all, **Criminology: A Sociological introduction**, (New York: Routledge, 2004), p.101

criminal economy ซึ่งกล่าวถึงลักษณะอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational crimes) ไว้ ๖ รูปแบบดังนี้ ๑) การค้าอาวุธ ๒) การค้าอุปกรณ์นิวเคลียร์ ๓) การลักลอบขนส่งแรงงานอพยพผิดกฎหมาย ๔) การค้าผู้หญิงและเด็ก ๕) การค้าชิ้นส่วนอวัยวะของมนุษย์ ๖) การฟอกเงิน

ยิ่งกว่านั้น ภายใต้บริบทยุคหลังสมัยเช่นนี้ ผู้คนดำเนินชีวิตภายใต้สภาวะการณ์ที่สุ่มเสี่ยงเพิ่มมากขึ้น โดยความเสี่ยงของคนในยุคร่วมสมัยมักเกิดจากการใช้เทคโนโลยีในการสร้างความเสี่ยงแก่โลกในรูปแบบใหม่ๆ เช่น นิวเคลียร์และมลพิษด้านสิ่งแวดล้อม แนวคิดนี้สอดคล้องกับงานของ Ulrich Beck ที่เรียกว่า “สังคมเสี่ยงภัย” (Risk Society)^{๑๗} ซึ่งมองว่าเกิดจากการใช้เทคโนโลยีทันสมัย ต่างจากสังคมยุคก่อนที่ความเสี่ยงเกิดจากภัยธรรมชาติ (in nature) แต่ปัจจุบันความเสี่ยงเกิดจากฝีมือมนุษย์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ (Manufactured Risks) ตัวอย่างความเสี่ยง เช่น การแพร่เชื้อโรคเอดส์ ระเบิดปรมาณู การติดต่อสายพันธุ์พืช การโคลนนิ่งสัตว์และมนุษย์ การทำลายป่าไม้ การเล่นเกมคอมพิวเตอร์และความสัมพันธ์แบบใหม่ เด็กหลุดแก๊ง ภายใต้สังคมเสี่ยงภัยย่อมนำมาซึ่งความเสี่ยงในระดับโลกเช่น สงครามปรมาณู อาชญากรรมและมลพิษทางสิ่งแวดล้อม ดังนั้น คนในสังคมจึงควรให้ความสนใจทั้งเรื่องความยุติธรรม ความเสมอภาค การสร้างความมั่นคงให้เกิดภายใต้สังคมความเสี่ยง

๖. บทสรุป

อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง การทำความเข้าใจอาชญากรรมและตัวผู้กระทำผิดจึงยากที่จะแยกออกจากบริบททางสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ คุณสมบัติของการใช้แนวคิดทางสังคมวิทยาในการศึกษาอาชญากรรม ทำให้ผู้ศึกษามองเห็นถึงลักษณะโครงสร้างทางสังคม (Social Structure) และกระบวนการทางสังคม (Social Process) มีผลอย่างไรต่อพัฒนาการทั้งด้านสาเหตุและรูปแบบของอาชญากรรมในยุคสังคมร่วมสมัยนี้ การเข้าใจสภาพบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่ออาชญากรรมผ่านมุมมองทางสังคมวิทยา จึงทำให้การศึกษาเรื่องอาชญากรรมไม่คับแคบหรือจำกัดภายใต้ตัวของกรอบกฎหมายเท่านั้น หากแต่ทำให้ผู้ศึกษาเกิดการตระหนักว่าปรากฏการณ์อาชญากรรมทุกวันนี้เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคมของผู้คนและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

๗. ข้อเสนอแนะ

การนำเสนอบทความเรื่องแนวคิดทางสังคมวิทยาเกี่ยวกับการศึกษาอาชญากรรมสะท้อนให้เห็นการพัฒนาองค์ความรู้เพื่ออธิบายถึงอิทธิพลบริบทในแต่ละช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมที่มีผลต่อการก่อตัวและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอาชญากรรม อย่างไรก็ดี การศึกษาอาชญากรรมด้วยแนวคิดทางสังคมวิทยายังสามารถนำเอาปัจจัยและประเด็นทางสังคมอื่นๆมาร่วมพิจารณาได้อีก

^{๑๗} Ibid., p. 104

มากมาย เป็นต้นว่า การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความแตกต่างทางสังคม (Social Devision) เช่น เรื่องเพศสภาพ อายุ ชนชั้น เชื้อชาติ กับความไม่เท่าเทียม (Inequality) ที่เกี่ยวข้องกับ อาชญากรรมและการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม (Victimization) รวมถึงบทบาทสถาบันทางสังคม (Social Institution) กับอาชญากรรม เป็นต้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ:

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. **สังคมวิทยาอาชญากรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ปกรณ์ มณีปกรณ์. **อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เวิลด์เทรด ประเทศไทย, ๒๕๕๓.

ประธาน วัฒนวานิชย์. **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ประกายพริก, ๒๕๔๖.

นวลจันทร์ พิศนชัยกุล. **อาชญากรรม: การป้องกันและการควบคุม**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑

สำนักงานยุติธรรม. **ประมวลกฎหมายอาญา**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทไซโย เอเอ จำกัด, ๒๕๕๓
อรรถพร ชูบำรุงและอุนิษา เลิศโตมรสกุล. **อาชญากรรมและอาชญาวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕)

(๒) ภาษาอังกฤษ

(I) Book:

Carrabine, E. et all. **Criminology: A Sociological introduction**. New York: Routledge, 2004

Clinard and Meier. **Sociology of Deviant Behavior**. 11th eds New York.: Harcourt College Publishers, 2001.

Coleman, J.W. et all. **Social problems**. New York: Longman, 2002.

McLaughlin, E. and Muncie, J. **The Sage Dictionary of Criminology**. London: Sage Publications Ltd., 2006.

White and Habibis. **Crime and Society**. New York: Oxford university press, 2005